

Zakon o ohranjanju narave /ZON/

(pristojnosti in naloge občine z uvodnimi pojasnili in komentarjem)

UDK: 352/354:502/504(497.4) (094.5)

dr. Boštjan Brezovnik

K a z a l o:

1	Pregled pristojnosti in nalog občine po Zakonu o ohranjanju narave /ZON/.....	1
1.1	Pravna podlaga	1
1.2	Pristojnosti in naloge občinskega sveta po Zakonu o ohranjanju narave /ZON/.....	1
1.3	Pristojnosti in naloge župana po Zakonu o ohranjanju narave /ZON/	3
1.4	Pristojnosti in naloge občinske uprave po Zakonu o ohranjanju narave /ZON/.....	3
2	Uvodna pojasnila k pristojnostim in nalogam občine s komentarjem	3
2.1	Ohranjanje biotske raznovrstnosti.....	3
2.1.1	Posebno varstveno območje - območje Natura 2000.....	3
2.2	Varstvo naravnih vrednot	4
2.2.1	Ukrepi varstva naravnih vrednot.....	4
2.3	Obnovitev naravnih vrednot	5
2.4	Zavarovana območja.....	5
2.4.1	Upravljanje zavarovanega območja.....	6
2.4.2	Označevanje zavarovanega območja	6
2.4.3	Vpis zavarovanega območja v zemljiško knjigo.....	6
2.5	Drugi ukrepi varstva naravnih vrednot	6
2.5.1	Zakonita predkupna pravica.....	7
2.5.2	Razlastitev v interesu ohranjanja narave.....	7
2.5.3	Odkup zaradi omejitve lastninske pravice	7
2.6	Naravovarstvene smernice	7
2.6.1	Presoja sprejemljivosti planov	7
2.7	Upravljalci zavarovanih območij.....	8
2.8	Financiranje	8
2.8.1	Naravovarstvena dajatev.....	8
2.8.2	Vstopnina.....	9
2.8.3	Javni stroški ohranjanja narave.....	9
	Ključne besede.....	9
	Uporabljene kratice.....	9
	Viri.....	9

1 Pregled pristojnosti in nalog občine po Zakonu o ohranjanju narave /ZON/**1.1 Pravna podlaga**

tč.	predpisi, ki so podlaga za sprejem predpisa	določba	pojasnilo
1	Ustava Republike Slovenije Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a		
tč.	predpis	določba	pojasnilo
1.1	Zakon o ohranjanju narave /ZON/ Uradni list RS, št. 96/04-UPB2, 61/06-ZDru-1, 8/10-ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18		1

1.2 Pristojnosti in naloge občinskega sveta po Zakonu o ohranjanju narave /ZON/

tč.	pristojnosti in naloge občinskega sveta	določba	pojasnilo
1	Poda predhodno mnenje k določitvi posebnih varstvenih območij na območju države.	2/33. člen	2
2	Imenuje predstavnika občine za sodelovanje v postopku potrditve posebnega ohranitvenega območja pred pristojnim organom Evropske unije.	4/33. člen	2
3	Poda mnenje k razvrstitvi naravnih vrednot.	7/37. člen	3
4	Sprejme akt o koncesiji za rabo naravne vrednote.	43. člen	4
5	Sprejme odlok o zavarovanju naravne vrednote.	49. člen	9
6	Sprejme odlok o začasnem zavarovanju naravne vrednote.	50. člen	10
7	Sprejme sklep o obnovitvi poškodovane ali uničene naravne vrednote lokalnega pomena.	3/52. člen	12
8	Z aktom (odlokom) o zavarovanju ustanovi zavarovano območje.	1/55. člen	13
9	V proračunu zagotovi sredstva za sofinanciranje delovanja zavarovanega območja.	6/55. člen	13
10	Poda soglasje državi za upravljanje z zavarovanim območjem.	3/56. člen	13
11	Sprejme sklep o načinu upravljanja z zavarovanim območjem.	4/56. člen	13
12	Sprejme sklep o javni obravnavi in javni predstavitvi akta o zavarovanju.	1/58. člen	14
13	Sprejme sklep o seznanitvi s spremembami in dopolnitvami akta o zavarovanju.	58. a člen	15
14	Ustanovi javni zavod za upravljanje z zavarovanim območjem.	2/59. člen 131. člen	16, 26
15	V odloku o organizaciji in delovnem področju občinske uprave ustanovi režijski obrat za upravljanje z zavarovanim območjem.	2/59. člen 130. člen 131. člen	16, 25, 26
16	Sprejme sklep o poveritvi upravljanja z zavarovanim območjem javnemu zavodu, ki je ustanovljen z namenom usmerjanja trajnostnega gospodarjenja naravnih dobrin.	2/59. člen	16
17	Sprejme koncesijski akt za upravljanje z zavarovanim območjem.	2/59. člen 131. člen	16, 26
18	Sprejme načrt upravljanja z zavarovanim območjem.	3/59. člen 2/60. člen 61. člen	16, 17
19	Poda mnenje k uredbi o določitvi načrtov upravljanja od države zavarovanih območij.	4/60. člen	17
20	Sprejmečasne upravljalске smernice za upravljanje z zavarovanim območjem.	2/61. člen	17
21	Sprejme sklep o odprodaji nepremičnine v lasti občine na državnem zavarovanem območju.	5/84. člen	20
22	Sprejme sklep o uveljavljanju predkupne pravice na občinskem zavarovanem območju.	7/84. člen	20
23	Sprejme akt o razlastitvi lastnikov nepremičnin na zavarovanem območju.	4/88. člen	21
24	Sprejme sklep o odkupu nepremičnine na zavarovanem območju.	2/90. člen	22
25	Poda predlog za uvedbo postopka prevlade javne koristi.	3/101. c člen	24
26	Določi izravnalne ukrepe na območjih, na katerih je bila ugotovljena prevlada druge javne koristi.	8/101. c člen	24
27	Lahko ustanovi režijski obrat za upravljanje z zavarovanim območjem.	130. člen	25
28	Poda mnenje k izboru koncesionarja za upravljanje z državnim zavarovanim območjem.	131. člen	26
29	Imenuje predstavnike občine v organe javnega zavoda.	131. člen	26
30	Imenuje predstavnike občine v odbor za zavarovano območje.	131. člen	26
31	Sprejme sklep o povračilu za rabo naravne vrednote lokalnega pomena v lasti občine.	148. člen	28
32	Sprejme sklep o potrditvi višine vstopnine za obisk naravne vrednote.	149. člen	30
33	V proračunu zagotovi sredstva za ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot lokalnega pomena,	150. člen	31

opravljanje javne službe ohranjanja narave ter za odškodnine

1.3 Pristojnosti in naloge župana po Zakonu o ohranjanju narave /ZON/

tč.	pristojnosti in naloge župana	določba	pojasnilo
1	Skleno pogodbo o koncesiji za rabo naravne vrednote.	43. člen	4
2	Pristojnemu ministrstvu lahko poda pobudo za sklenitev dogovora, da občina izvede ukrep varstva za naravno vrednoto.	46.a člen	6
3	Skleno pogodbo o varstvu naravne vrednote z lastnikom naravne vrednote ali nepremičnine na zavarovanem območju.	3/47. člen	7
4	Skleno pogodbo o skrbništvu naravne vrednote.	48. člen	8
5	Skleno pogodbo o ureditvi medsebojnih razmerij med ustanovitelji zavarovanega območja.	4/55. člen	13
6	Pred sprejemom akta (odloka) o zavarovanju seznaniti javnost z vsebino osnutka akta o ustanovitvi ožjega zavarovanega območja z objavo v enem javnem glasilu.	2/57. člen	14
7	Na podlagi sklepa občinskega sveta sklene dogovor o načinu upravljanja zavarovanega območja.	4/57. člen	15
8	Skleno koncesijsko pogodbo z izbranim koncesionarjem za upravljanje z zavarovanim območjem.	2/59. člen	16
9	Odredi označitev zavarovanega območja z javnim simbolom ali grbom občine.	4/62. člen	18
10	Predlaga vpis statusa zemljišča na zavarovanem območju.	3/63. člen	19
11	Sprejme obvestilo o nameri prodaje zaradi uveljavljanja predkupne pravice države.	2/84. člen 5/84. člen	20
12	Potrdi ponudbo za odkup nepremičnin na zavarovanem območju.	5/88. člen	21
13	Posreduje ponudbo za odkup nepremičnin na zavarovanem območju lastnikom nepremičnin.	5/88. člen	21

1.4 Pristojnosti in naloge občinske uprave po Zakonu o ohranjanju narave /ZON/

tč.	pristojnosti in naloge občinske uprave	določba	pojasnilo
1	Izda odločbo o koncesiji za rabo naravne vrednote.	43. člen	4
2	Izvede javno predstavitev in javno obravnavo osnutka odloka o zavarovanju.	1/58. člen	14
3	Z upravo odločbo izbere koncesionarja za upravljanje z zavarovanim območjem.	2/59. člen	16
4	Izda ugotovitveno odločbo o statusu zemljišča na zavarovanem območju.	3/63. člen	19
5	Odloči o višini povračila za uporabo naravne vrednote.	148. člen	28

2 Uvodna pojasnila k pristojnostim in nalogam občine s komentarjem

1 Zakon o ohranjanju narave /ZON/ določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave (1. člen ZON).

2.1 Ohranjanje biotske raznovrstnosti

2.1.1 Posebno varstveno območje - območje Natura 2000

2 V skladu z ZON je posebno varstveno območje (območje Natura 2000) ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju EU pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov. Posebna varstvena območja tvorijo evropsko ekološko omrežje, imenovano Natura 2000. Vlada po predhodnem mnenju samoupravnih lokalnih skupnosti, na katerih ozemlju leži predlagano posebno varstveno območje, določi posebna varstvena območja na območju države in varstvene cilje na teh območjih ter predpiše varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov ter zagotavlja njihovo varstvo z ukrepi varstva naravnih vrednot na podlagi tega zakona. Ohranjanje posebnih varstvenih območij se zagotavlja tudi z ukrepi po drugih predpisih, ki lahko prispevajo k njihovi ohranitvi, kamor se uvrščajo tudi načrti trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin. Ukrepi se določijo s posebnim programom upravljanja, ki ga sprejme

vlada v skladu z ZON. ZON določa, da za potrditev potencialnih posebnih ohranitvenih območij pošlje vlada podatke o teh območjih pristojnim organom EU v obsegu, določenem s predpisi EU, in sodeluje skupaj s predstavniki samoupravnih lokalnih skupnosti v postopku potrditve teh območij v skladu s predpisi EU (33. člen ZON).

2.2 Varstvo naravnih vrednot

- 3 Naravne vrednote so državnega ali lokalnega pomena. Vlada določi vrste naravnih vrednot in varstvene ter razvojne usmeritve za njihovo varstvo ter predpiše podrobnejše kriterije za razvrstitev naravnih vrednot na naravne vrednote državnega ali lokalnega pomena. Naravne vrednote določi minister in jih razvrsti na naravne vrednote državnega ali lokalnega pomena ter predpiše podrobnejše varstvene in razvojne usmeritve za varstvo naravne vrednote. Minister pred odločitvijo seznanja lokalne skupnosti s predvideno razvrstitvijo naravnih vrednot na naravne vrednote državnega in lokalnega pomena. Lokalna skupnost pa lahko poda mnenje k predlagani razvrstitvi naravnih vrednot (37. člen ZON).
- 4 Kot določa ZON, se za rabo naravne vrednote, ki je v lasti lokalne skupnosti, podeli koncesija. Za podelitev koncesije se uporabljajo določbe zakona, ki ureja podelitev koncesije na naravnih dobrinah. Usposobljenost fizične ali pravne osebe za rabo naravne vrednote, ki je predmet koncesije, se ugotavlja na podlagi mnenja organizacije, pristojne za ohranjanje narave. V aktu o podelitvi koncesije se določi tudi način ureditve naravne vrednote za ogledovanje in obiskovanje. Če je naravna vrednota kot naravna dobrina predmet koncesije, ki se podeli po drugih predpisih za rabo, izkoriščanje ali upravljanje naravnih dobrin, se koncesija za rabo naravne vrednote po tem zakonu ne podeli (43. člen ZON).

2.2.1 Ukrepi varstva naravnih vrednot

- 5 Zaradi varstva naravnih vrednot ali zaradi ohranitve naravnih procesov ter določitve načina izvajanja varstva naravnih vrednot izvajajo lokalne skupnosti ukrepe varstva naravnih vrednot lokalnega pomena. Vrsto ukrepov predlaga lokalni skupnosti organizacija, pristojna za ohranjanje narave (45. člen ZON).
- 6 Ne glede na navedene določbe 45. člena ZON iz prejšnje točke, se lahko ena ali več lokalnih skupnosti in država dogovorijo, da ena ali več lokalnih skupnosti izvedejo ukrep varstva za naravno vrednoto, razen ukrepa varstva iz 50. člena ZON. Pobudo za sklenitev navedenega dogovora lahko poda ministrstvo in ena ali več lokalnih skupnosti, na katerih območju je naravna vrednota državnega pomena. Ministrstvo in lokalne skupnosti sklenejo dogovor v pisni obliki, ki vsebuje zlasti: • navedbo naravne vrednote državnega pomena, za katero je organizacija pristojna za ohranjanje narave, podala predlog za izvedbo ukrepa varstva; • vrsto ukrepa varstva, ki naj se izvede in bistvene sestavine ukrepa varstva; • obveznosti seznanjanja organizacije, pristojne za ohranjanje narave, s sprejetimi ukrepi varstva in z izvajanjem dejavnosti, potrebnih za doseganje ciljev varstva, vključno z navedbo fizične in pravne osebe, ki to seznanjanje izvaja. Lokalna skupnost oziroma upravljavec zavarovanega ormočja mora seznanjati organizacijo, pristojno za ohranjanje narave, o izvajanju ukrepa varstva naravne vrednote državnega pomena na način, določen v navedenem dogovoru (46.a člen ZON).
- 7 V primeru, da se varstvo naravne vrednote lahko zagotovi s sklenitvijo pogodbe, se sklene pogodba o varstvu naravne vrednote z lastnikom naravne vrednote ali nepremičnine na zavarovanem območju. V navedeni pogodbi pa se določijo zlasti: • naravna vrednota, ki je predmet pogodbenega varstva, • opustitve ali aktivnosti lastnika, s katerimi se doseže namen varstva naravne vrednote, in • višina sredstev za opustitve ali navedene aktivnosti lastnika. Pogodbo pa sklene pristojni organ lokalne skupnosti (župan) (47. člen ZON).
- 8 Če se varstvo naravne vrednote lahko zagotovi s sklenitvijo pogodbe o skrbništvu se sklene pogodba o skrbništvu naravne vrednote z osebo, ki ni lastnik naravne vrednote ali nepremičnine na zavarovanem območju. Skrbništvo naravne vrednote je izvajanje posameznih nalog varstva naravne vrednote. Fizična ali pravna oseba, ki izpolnjuje pogoje o usposobljenosti in sklene navedeno pogodbo, je skrbnik naravne vrednote. Ministrstvo ali pristojni organ lokalne skupnosti izbere skrbnika naravne vrednote v skladu z zakonom, ki ureja javno naročanje. Za naročila, za katera ni treba izvesti postopka javnega naročanja po zakonu, ki ureja javno naročanje, pa ministrstvo ali pristojni organ lokalne skupnosti na spletni strani ali na drug ustrezen način objavi namero o sklenitvi pogodbe o skrbništvu. Namera o sklenitvi pogodbe o skrbništvu mora vsebovati najmanj naravno vrednoto oziroma zemljišče na zavarovanem območju, ki je predmet skrbništva,

podrobnejše pogoje o usposobljenosti za opravljanje skrbništva, naloge skrbništva in trajanje skrbništva. Navedena pogodba o skrbništvu pa mora vsebovati najmanj naslednje sestavine: • naravna vrednota, ki je predmet pogodbenega varstva, • opustitve ali aktivnosti lastnika, s katerimi se doseže namen varstva naravne vrednote, in • višina sredstev za opustitve ali navedene aktivnosti lastnika (48. člen ZON).

- 9** Naravne vrednote se zavarujejo z aktom o zavarovanju naravne vrednote (odlokom), ki določa zlasti: **1.** naravno vrednoto z njenim obsegom in sestavinami; **2.** namen zavarovanja; **3.** pravila ravnanja oziroma varstveni režim in razvojne usmeritve; **4.** določitev načina opravljanja nalog, potrebnih za zagotovitev namena zavarovanja. Navedena pravila ravnanja, varstveni režimi in razvojne usmeritve se določijo ob upoštevanju uveljavljenih mednarodnih standardov varstva narave. Z navedenim aktom se lahko ustanovi tudi zavarovano območje ene ali več naravnih vrednot. Naveden akt (odlok) o zavarovanju naravne vrednote sprejme pristojni organ lokalne skupnosti (občinski svet) (49. člen ZON).
- 10** ZON določa, da se za dele narave, za katere se upravičeno domneva, da imajo lastnosti, zaradi katerih bodo določeni za naravne vrednote, lahko vsakdo predlaga začasno zavarovanje. Akt (odlok) o začasnem zavarovanju se sprejme zlasti takrat, ko obstaja nevarnost, da bo del narave, ki ima lastnosti, zaradi katerih bodo določeni za naravne vrednote, poškodovan ali uničen. Z navedenim aktom (odlokom) se poleg obsega, pogojev in ukrepov zavarovanja določi tudi obdobje, v katerem velja začasno zavarovanje, ki ne sme biti daljše od dveh let. Navedeni akt sprejme pristojni organ lokalne skupnosti (občinski svet), če iz strokovnega mnenja, ki ga izda organizacija, pristojna za ohranjanje narave, izhaja da gre za naravne vrednote lokalnega pomena. Akt o začasnem zavarovanju se sprejme na način in v primerih, določenih s tem členom, tudi za ohranitev naravne vrednote državnega ali lokalnega pomena (50. člen ZON).
- 11** Z navedenima aktoma (odlokoma) o zavarovanju in o začasnem zavarovanju se lahko omeji tudi dejavnost ali raba v zvezi z naravno vrednoto ali nepremičnino na zavarovanem območju. Če je zaradi navedene omejitve lastnik naravne vrednote ali nepremičnine na zavarovanem območju oškodovan, je upravičen do odškodnine v skladu z ZON-om (51. člen ZON).

2.3 Obnovev naravnih vrednot

- 12** V skladu z ZON se poškodovane ali uničene naravne vrednote lahko obnovijo. Odločitev o obnovitvi naravne vrednote lokalnega pomena sprejme pristojni organ lokalne skupnosti (občinski svet). Za izvedbo obnovev pa se smiselno uporabijo določbe o sanaciji iz zakona, ki ureja varstvo okolja (52. člen ZON).

2.4 Zavarovana območja

- 13** Zavarovano območje lahko ustanovi lokalna skupnost ali več lokalnih skupnosti skupaj ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti. V primeru, da več ustanoviteljev ustanovi zavarovano območje, začne akt (odlok) o zavarovanju veljati, ko ga sprejmejo vsi ustanovitelji v enakem besedilu. Z navedenim aktom pa se določi tudi način izvajanja ustanoviteljskih pravic in obveznosti. Na podlagi navedenega akta pa ustanovitelji (kadar jih je več) s pogodbo podrobneje uredijo medsebojna razmerja. Če ustanovijo zavarovano območje skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti, se akt o zavarovanju glede pravnih posledic, ki jih vzpostavlja, obravnava kot akt o zavarovanju naravne vrednote državnega pomena, če ni z ZON-om določeno drugače. V navedenem aktu o zavarovanju se lahko zlasti določi, da: • lokalna skupnost sofinancira delovanje zavarovanega območja, • lokalna skupnost zagotovi upravljanje zavarovanega območja; • lokalna skupnost sodeluje pri izvajanju nadzora (55. člen ZON). Kot določa ZON, se lahko zavarovana območja, ki jih ustanovi država in zavarovana območja, ki jih ustanovi lokalna skupnost, prekrivajo. Na navedenih zavarovanih območjih, ki se med seboj prekrivajo, skrbi za upravljanje zavarovanih območij država v soglasju z lokalno skupnostjo. Ne glede na navedeno pa se lahko država in lokalna skupnost glede na velikost zavarovanih območij, ki se prekrivajo, dogovorita drugače (56. člen ZON).
- 14** ZON določa, da mora ustanovitelj (lokalna skupnost) pred sprejemom akta (odloka) o zavarovanju seznaniti javnost z vsebino osnutka akta o ustanovitvi ožjega zavarovanega območja. Navedeni akt (odlok) se objavi v enem javnem glasilu, ki vsebuje tudi naznanilo o tem, kje si lahko zainteresirani ogledajo kartografsko in drugo dokumentacijo v zvezi s predlaganim zavarovanjem, koliko časa bo dokumentacija na vpogled, rok za sprjemanje pripomb (ne sme biti krajši od 30 dni) ter navedbo organa, ki sprejema pripombe (57. člen ZON). Ob tem ustanovitelj (lokalna skupnost) seznaniti

javnost z osnutkom akta o zavarovanju, s katerim se ustanavlja širše zavarovano območje, na javni predstavitvi. Slednja se opravi z javno obravnavo in z javno predstavitvijo razlogov za zavarovanje z osnutkom akta o zavarovanju in s kartografsko dokumentacijo. Javna obravnava in javna predstavitev se opravita v lokalnih skupnostih, v katerih so predvidena zavarovana območja. V soglasju z vsemi lokalnimi skupnostmi se lahko javna predstavitev opravi za vse lokalne skupnosti na enem mestu. Navedena javna predstavitev mora trajati najmanj 60 dni. Iz gradiva, na podlagi katerega se ustanovitelj odloči za sprejem akta o zavarovanju, pa morajo biti razvidni potek javne obravnave, dane pripombe na javni obravnavi in med javno predstavitvijo ter strokovna stališča do danih pripomb (58. člen ZON).

- 15 Ob navedenem ZON še določa, da mora ustanovitelj (lokalna skupnost) seznaniti javnost tudi s predlagano spremembo akta o ustanovitvi ožjega oz. širšega zavarovanega območja samo, če se sprememba nanaša na meje zavarovanega območja ter predpisane varstvene režime, s katerimi se posega v lastninska upravičenja pravnih ali fizičnih oseb na zavarovanem območju. Če se meja zavarovanega območja spreminja zaradi prilagoditve evidenci državne meje, se navedene določbe ne uporabljajo (58. a člen ZON).

2.4.1 Upravljanje zavarovanega območja

- 16 Upravljanje zavarovanega območja je opravljanje nalog varstva naravnih vrednot in nalog, ki so potrebne za izpolnitev namena, zaradi katerega je bilo območje zavarovano in so določene v aktu (odloku) o zavarovanju. V skladu z navedenim aktom lahko ustanovitelj (lokalna skupnost) sam neposredno opravlja zavarovano območje v režijskem obratu, ustanovi javni zavod, poveri upravljanje javnemu zavodu, ki je ustanovljen z namenom usmerjanja trajnostnega gospodarjenja naravnih dobrin, ali podeli koncesijo za upravljanje. Upravljanje zavarovanega območja pa se izvaja na podlagi načrta upravljanja zavarovanega območja, če je v aktu o zavarovanju tako določeno (59. člen ZON).

- 17 Navedeni načrt upravljanja zavarovanega območja je programski akt, s katerim se določijo razvojne usmeritve, način izvajanja varstva, rabe in upravljanja zavarovanega območja ter podrobnejše usmeritve za varstvo naravnih vrednot na zavarovanem območju ob upoštevanju potreb razvoja lokalnega prebivalstva. Na podlagi akta o zavarovanju sprejme načrt upravljanja zavarovanega območja organ, ki je sprejel akt o zavarovanju (občinski svet). ZON še določa, da načrt upravljanja zavarovanega območja, ki ga je ustanovila država, sprejme vlada z uredbo, lokalne skupnosti na zavarovanem območju pa sodelujejo v postopku sprejemanja načrta z mnenjem. Predlog navedenega načrta pa pripravi upravljalec (lahko tudi lokalna skupnost) na podlagi akta (odloka) o zavarovanju in ob strokovni pomoči organizacije, pristojne za ohranjanje narave. (60. člen ZON) Nujno vsebino načrta upravljanja zavarovanega območja določa ZON. Tako ima načrt naslednje nujne sestavine: • celovita ocena stanja narave, posegov in dejavnosti ter ekonomske in socialne strukture prebivalstva, • ocena stanja naravnih vrednot na zavarovanem območju, • ocena stanja na vplivnem območju, • določitev načinov uresničevanja nalog varstva na zavarovanem območju in ukrepov za izboljšanje in preprečevanje škodljivih vplivov na vplivnem območju, • določitev podrobnejših razvojnih usmeritev in načini njihovega uresničevanja s prednostnim upoštevanjem tradicionalnih načinov rabe in opravljanja dejavnosti, • smernice za povezovanje sektorskih načrtov gospodarjenja z naravnimi dobrinami, • določitev varstvenih usmeritev za trajnostni razvoj dejavnosti, • določitev načinov financiranja za zagotavljanje namenov varstva in razvoja, • umestitev in konkretizacija varstvenih režimov v prostor, • program izvajanja načrta upravljanja. ZON še določa, da lahko ustanovitelj (lokalna skupnost) za čas do sprejetja prvega upravljalškega načrta določi začasne upravljalške smernice (61. člen ZON).

2.4.2 Označevanje zavarovanega območja

- 18 Zavarovano območje se označi v naravi in je lahko v skladu s predpisi lokalne skupnosti (kadar ga je ustanovila lokalna skupnost) označeno z javnimi simboli ali grbi občine (62. člen ZON).

2.4.3 Vpis zavarovanega območja v zemljiško knjigo

- 19 Na podlagi akta (odloka) o zavarovanju izda lokalna skupnost (občinska uprava) lastnikom zemljišč na območju zavarovanega območja, ki ga je ustanovila, ugotovitveno odločbo in predlaga (župan) vpis v zemljiško knjigo (63. člen ZON).

2.5 Drugi ukrepi varstva naravnih vrednot

2.5.1 Zakonita predkupna pravica

20 Lokalna skupnost je predkupni upravičenec pri nakupu zemljišč na zavarovanih območjih, za katere je sprejela akt o zavarovanju, razen vodnih zemljišč, ne glede na določbe drugih zakonov, ki urejajo predkupno pravico na kmetijskih, gozdnih in vodnih zemljiščih. V skladu z ZON-om mora lastnik zemljišča o nameravani prodaji obvestiti upravljavca zavarovanega območja in lokalno skupnost. Ponudba mora vsebovati podatke o zemljišču, ceno in druge prodajne pogoje. Če lokalna skupnost ne uveljavi prednostne predkupne pravice tako, da v 30 dneh od prejema obvestila iz prejšnjega odstavka pisno sporoči lastniku zemljišča, da ponudbo sprejema, jo lahko uveljavljajo prednostni upravičenci po vrstnem redu, ki je določen v zakonih, ki urejajo predkupno pravico na kmetijskih, gozdnih in vodnih zemljiščih, tako da ima v isti kategoriji prednostnih upravičencev prednost tisti, ki je že lastnik istovrstnega zemljišča na zavarovanem območju. Če nihče od predkupnih upravičencev ne uveljavlja predkupne pravice, lahko prodajalec proda zemljišče drugemu kupcu, ki je njegovo ponudbo sprejel pravočasno, in na način, določen s predpisi o kmetijskih zemljiščih, in če s pogodbo soglaša lokalna skupnost. Za postopke in roke uveljavljanja predkupne pravice se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja postopek uveljavljanja zakonite predkupne pravice na kmetijskih zemljiščih, če ZON ne določa drugače, ZON še določa, da je prvi predkupni upravičenec glede zemljišč, ki sta jih zavarovali skupaj država in lokalna skupnost, država. Če država v roku 60 dni ne uveljavi predkupne pravice, jo lahko uveljavi lokalna skupnost, na katere območju se zemljišče nahaja, v roku 30 dni od dne poteka roka države za uveljavitev predkupne pravice. Kadar država lokalno skupnost pred potekom roka 60 dni obvesti, da predkupne pravice ne bo uveljavljala, začne teči rok 30 dni od dneva, ko lokalna skupnost prejme obvestilo (84. člen ZON).

2.5.2 Razlastitev v interesu ohranjanja narave

21 Lastninska ali druga stvarna pravica na nepremičninah se v javno korist lahko odvzame ali omeji, kadar je to potrebno zaradi varstva naravnih vrednot ali doseganja namena ustanovitve zavarovanega območja. Javna korist je izkazana, če je razlastitev nepremičnine potrebna zaradi izvajanja varstvenih in razvojnih usmeritev naravnih vrednot, dostopnosti ali uživanja lastnosti naravnih vrednot, varstva in razvoja zavarovanega območja ali obnovitve naravnih vrednot, kadar je tako določeno v aktu o zavarovanju. Lastninska ali druga stvarna pravica se odvzame ali omeji po postopku in na način, ki ga določa zakon, ki ureja razlastitev nepremičnin, če ZON ne določa drugače. Razlastitveni postopek na območju, ki ga je zavarovala lokalna skupnost, sproži pristojni organ lokalne skupnosti (občinski svet). ZON še določa, da mora pristojen organ lokalne skupnosti najmanj tri mesece pred vložitvijo predloga za razlastitev poslati lastnikom pisno ponudbo za odkup nepremičnin. Za odvzeto nepremičnino pa mora pristojen organ lokalne skupnosti (občinski svet) zagotoviti lastniku drugo enakovredno nepremičnino zunaj zavarovanega območja ali plačati odškodnino. Višina odškodnine za odvzeto nepremičnino se določi po vrednosti nepremičnine ob pridobitvi nepremičnine z upoštevanjem njene vrednosti ob razlastitvi (88. člen ZON).

2.5.3 Odkup zaradi omejitve lastninske pravice

22 Lokalna skupnost je dolžna na zahtevo fizične ali pravne osebe, ki ima v lasti nepremičnino na zavarovanem območju, ki ga je ustanovila lokalna skupnost, odkupiti za primerno plačilo nepremičnino, ki je zaradi omejitev in prepovedi iz ZON-a ni več mogoče rabiti za dejavnost, kot se je rabila pred zavarovanjem, ali pa se lahko rabi le v neznatni meri (90. člen ZON).

2.6 Naravovarstvene smernice

2.6.1 Presoja sprejemljivosti planov

23 Za vsak plan ali spremembo plana, ki ga na podlagi zakona sprejme pristojni organ samoupravne lokalne skupnosti za področje urejanja prostora, upravljanja voda, gospodarjenja z gozdovi, lova, ribištva, rudarstva, kmetijstva, energetike, industrije, transporta, ravnanja z odpadki in odpadnimi vodami, oskrbe prebivalstva s pitno vodo, telekomunikacij in turizma in bi lahko pomembno vplival na zavarovano območje, posebno varstveno območje ali potencialno posebno ohranitveno območje sam po sebi ali v povezavi z drugimi plani, je treba izvesti presojo sprejemljivosti njegovih vplivov oziroma posledic glede na varstvene cilje teh območij. Presoje sprejemljivosti ni treba izvesti za tiste plane, ki so neposredno povezani ali potrebni za varstvo teh območij. Navedeno oceno o sprejemljivosti vpliva oziroma posledicah plana na območja da ministrstvo v postopku celovite

presoje vplivov na okolje. Ta postopek se vodi skladno z določbami zakona, ki ureja varstvo okolja, kolikor ZON ne določa drugače (101. člen ZON).

- 24 V postopku preverjanja planov, za katere je treba izvesti celovito presojo vplivov na okolje, ministrstvo določi plane, za katere je treba izvesti presojo sprejemljivosti na podlagi ZON-a (101.a člen). Ministrstvo potrdi plan na podlagi izvedene njihove celovitosti ter na povezanost evropskega ekološkega omrežja. Če ministrstvo potrdi plan, ga lokalni organ (občinski svet) lahko sprejme (101. b člen ZON). Če pa je potrditev plana dokončno zavrnjena, ker je ugotovljeno, da bo škodljivo vplival na območje, ga pristojni organ samoupravne lokalne skupnosti lahko sprejme, če po izpeljanem postopku prevlade javne koristi druga javna korist prevlada nad javno koristjo ohranjanja narave. Navedeni postopek prevlade javne koristi vodi ministrstvo na predlog pristojnega organa lokalne skupnosti. Predlog pa je treba vložiti v 90 dneh po dokončnosti zavrnitve potrditve plana. Postopek prevlade javne koristi vodi ministrstvo na predlog pristojnega državnega organa ali pristojnega organa samoupravne lokalne skupnosti. Predlog je treba vložiti v 90 dneh po dokončnosti zavrnitve potrditve plana. ZON še določa, da mora pristojni organ lokalne skupnosti poskrbeti za podrobnejšo določitev izravnalnih ukrepov v ustreznem planu in za njihovo izvedbo (101. c člen ZON).

2.7 Upravljalci zavarovanih območij

- 25 Zavarovano območje upravljajo upravljalci zavarovanega območja v skladu z ZON-om in aktom o zavarovanju. Z zavarovanim območjem lahko upravlja javni zavod ali se za upravljanje podeli koncesija ali pa ga neposredno upravlja ustanovitelj. Ustanovitelj neposredno upravlja z zavarovanim območjem tako, da ustanovi režijski obrat v skladu z zakonom, ki ureja gospodarske javne službe. Koncesija se podeli fizični ali pravni osebi na podlagi določb zakona, ki ureja gospodarske javne službe. Za ustanovitev in delovanje javnega zavoda pa se uporabljajo določbe zakona, ki ureja zavode, če ni z ZON-om določeno drugače. Ne glede na navedeno pa se lahko z aktom o zavarovanju določi, da ožje zavarovano območje nima posebnega upravljavca. V teh primerih za doseganje varstvenih ciljev in namenov zavarovanja zavarovanih območij, ki jih je ustanovila lokalna skupnost, skrbi lokalna skupnost na način, določen v aktu o zavarovanju (130. člen ZON).
- 26 Kot določa ZON lokalne skupnosti, ki so na zavarovanem območju, ki ga je ustanovila država, sodelujejo pri upravljanju zavarovanega območja in dajejo mnenje k izboru koncesionarja za upravljanje zavarovanega območja. Če upravlja zavarovano območje javni zavod, imajo lokalne skupnosti v svetu javnega zavoda svoje predstavnike, njihovo število pa se določi v aktu o ustanovitvi javnega zavoda. Če upravlja en javni zavod več zavarovanih območij, se v aktu o ustanovitvi javnega zavoda sestava in delovanje sveta javnega zavoda določita tako, da lahko svet javnega zavoda zaseda v različnih sestavah glede na zavarovano območje, o katerem odloča, in da imajo lokalne skupnosti lahko največ eno tretjino svojih predstavnikov v svetu javnega zavoda, pri čemer soodločajo predstavniki lokalnih skupnosti samo o stvareh, ki so povezane z upravljanjem zavarovanega območja, ki je na njihovem območju. Če pa upravlja zavarovano območje koncesionar, se zagotovi sodelovanje lokalnih skupnosti. Pri upravljanju zavarovanega območja zagotovi z ustanovitvijo posebnega odbora za zavarovano območje. Navedeni odbor ustanovi minister, ki tudi določi število članov odbora, ki mora biti liho, in imenuje predsednika odbora ter polovico članov odbora. Polovico članov odbora imenujejo lokalne skupnosti, ki so na zavarovanem območju. Navedeni odbor spremlja upravljanje zavarovanega območja, obravnava upravljavski načrt in letne načrte upravljavca ter daje mnenja in predloge v zvezi z upravljanjem zavarovanega območja (131. člen ZON).
- 27 V tej zvezi naj opomnimo, da je upravljanje zavarovanih območij, ki jih je ustanovila lokalna skupnost, obvezna lokalna javna služba. Lokalna skupnost pa opravlja javno službo na zgoraj opisan način (132. člen ZON).

2.8 Financiranje

- 28 Za plačilo stroškov, ki jih krije povzročitelj okrnitve narave v zvezi z izravnalnimi ukrepi, se uporabljajo določbe zakona o varstvu okolja, ki urejajo obveznost povzročitelja obremenitve, da krije celotne stroške zaradi obremenjevanja okolja (147. člen ZON).

2.8.1 Naravovarstvena dajatev

29 Fizična in pravna oseba, ki rabi naravno vrednoto na podlagi veljavnega pravnega naslova in katere lastnik je lokalna skupnost, plača za njeno rabo povračilo. Osnova za plačilo povračila je vrsta, količina in obseg rabe naravne vrednote. Višino povračila, način izračunavanja, odmere ter plačevanja in merila za znižanje in oprostitev določi lokalna skupnost (občinski svet) (148. člen ZON).

2.8.2 Vstopnina

30 Fizična ali pravna oseba, ki uredi naravno vrednoto, zavarovano območje ali njegov del za ogledovanje in obiskovanje, ima pravico zaračunavati vstopnino. Višina vstopnine zajema praviloma povrnitev stroškov za ureditev naravne vrednote, zavarovanega območja lokalnega pomena ali njegovega dela za ogledovanje in obiskovanje in jo na predlog fizične ali pravne osebe, ki uredi naravno vrednoto, potrdi pristojni občinski organ (občinski svet) (149. člen ZON).

2.8.3 Javni stroški ohranjanja narave

31 Lokalna skupnost zagotavlja sredstva za ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot lokalnega pomena, opravljanje javne službe ohranjanja narave ter za odškodnine po ZON-u (150. člen ZON).

Ključne besede

Lokalna samouprava, občina, občinski svet, župan, občinska uprava, pristojnosti, ohranjanje narave, biotska raznovrstnost, naravna vrednota.

Uporabljene kratice

ZON - Zakon o ohranjanju narave /ZON/ (Uradni list RS, št. 96/04-UPB2, 61/06-ZDru-1, 8/10-ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18).

Viri

Ustava in zakoni

Ustava Republike Slovenije /Ustava RS/ (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a).

Zakon o ohranjanju narave /ZON/ (Uradni list RS, št. 96/04-UPB2, 61/06-ZDru-1, 8/10-ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18).